Actieplan in het wild levende dieren

Inleiding

In Gouda leven we samen met duizenden soorten wilde dieren. Bijzondere soorten als de huismus, gierzwaluw en de ringslang, en vaker geziene soorten als de stadsduif, wilde eend, meerkoet of reigers. Onze stad is daarbij geen geïsoleerde habitat. De soortenrijkdom van dieren en planten in Gouda draagt bij aan de soortenrijkdom in de regio, de provincie, ons land, Europa en daarmee wereldwijd. Andersom geldt natuurlijk ook dat besluiten in de regio de provincie etc., invloed hebben op de soortenrijkdom en hun habitat in Gouda.

Het leven in de gebouwde omgeving biedt vrij levende dieren echter niet alleen kansen, maar kent ook risico's. Dat blijkt wel uit de lijst van dode, gewonde en zieke wilde dieren die de dierenambulance ophaalt en naar opvangcentra worden gebracht. Daarnaast kan het samenleven met wilde dieren tot conflicten leiden tussen belangen van mensen en dierenwelzijn. We moeten daarbij *onderkennen dat het geen automatisme kan zijn dat het dús de dieren zijn die dan maar moeten verdwijnen.* In een stad die het welzijn van al haar inwoners serieus neemt en afweegt, kunnen we maatregelen treffen die het samenleven van mens én (wild) dier mogelijk maken.

Proactief, preventief en ethisch beleid zijn voor het welzijn in het wild levende dieren van belang, zowel op het gebied van het bevorderen van hun leefomgeving als het voorkomen van doden en gewonden onder dieren.

Er liggen al belangrijke bouwstenen in onze stad als het gaat om het kennen van onze soorten en hun leefomgeving. Zo is er het boek van de Goudse stadsecoloog met een overzicht en zijn er tal van inventarisaties. Desondanks ontbrak een zichtbare, integrale visie en beleid om biodiversiteit te behouden en te stimuleren (rapport Groene Hart Rekenkamer 2020 en besluit Gouda 14 april 2021, zie GHR-Rapport). En dat is wel noodzakelijk, zeker nu de gevolgen van de klimaatverandering steeds duidelijker worden en een sterke wissel trekken op de Nederlandse (stads)natuur. In 2022 heeft de *gemeente Gouda daarom een inventarisatie gepland van een aantal aanwezige (icoon)soorten. Deze geven een indicatie van de aanwezigheid en de kwaliteit van biodiversiteit in onze stad.*

Dit is de eerste, belangrijke stap, in lijn met het Rijksbeleid. Het gemeentelijk beleid wat hieruit volgt, zal ook in het spoor van het Rijksbeleid plaatsvinden:

- op basis van de inventarisatie de beleidsambitie bepalen die gericht is op het bevorderen van biodiversiteit (beschermingsplicht en zorgplicht);
- maatregelen uitwerken om te voorkomen dat dieren sterven door menselijk toedoen;
- maatregelen voorzien van kennis en (budgettaire) middelen;
- inpassing in de organisatie (procedures en uitvoering);
- periodieke evaluatie.

De acties die hieruit voortvloeien zijn bij voorkeur gericht op stimulerende maatregelen in de particuliere ruimte (ruim 40% van onze oppervlakte wordt gevormd door tuinen) en in de openbare ruimte. Groepen als onze weidevogels, vissen, insecten en predatoren als vossen moeten daarbij niet worden vergeten.

De gemeente zal echter niet stilzitten bij de afwachting van de resultaten van de inventarisatie. Zij onderneemt de volgende acties die als 'no regret' voor het verbeteren van dierenwelzijn en biodiversiteit worden beschouwd.

Wat gaat de gemeente doen?

1. **Slachtoffers als gevolg van maaien voorkomen**

De bermen en het openbaar groen in Gouda worden ecologisch beheerd. Dat draagt bij aan de biodiversiteit, maar betreft maar een klein deel van alle groenzones in de stad. Daarom stelt Gouda een gedragscode op hoe de gemeente ook buiten deze gebieden omgaat met maaien en de aanwezigheid van dieren. Dit is mede van belang omdat dit soort werk veelal wordt aanbesteed aan derde partijen. In de gedragscode staat bijvoorbeeld dat in gebruik zijnde nesten van broedvogels op een kaart worden aangegeven en bij maaien worden ontzien.

Acties

- *Gouda stelt een gedragscode maaibeleid op, ook voor gebieden waar niet ecologisch gemaaid wordt. Gouda handhaaft deze gedragscode zelf actief, dan wel zorgt dat deze gehandhaafd wordt.*

2. **Slachtoffers door verkeer en verdrinking in oppervlaktewater voorkomen**

Tienduizenden dieren worden per dag het slachtoffer van het verkeer in ons land en Gouda vormt daar geen uitzondering op. De gemeente zorgt ervoor dat waar mogelijk dieren en mensen worden beschermd tegen de gevaren die (gemotoriseerd) vervoer met zich meebrengt.
Ook verdrinken er dieren in onze wateren, doordat zij door hoge kades etc. niet meer uit het water kunnen. Dit geldt overigens ook voor huisdieren.

Acties

- *De gemeente brengt knelpunten tussen verkeer en fauna in kaart, voegt deze toe aan de lijst van ecologische knelpunten en doet een voorstel om deze op te heffen.*
- *Waar nodig neemt Gouda preventieve en proactieve maatregelen om dierenverkeersslachtoffers te voorkomen bij beheer van de openbare ruimte, zoals een nachtelijke snelheidsbeperking bij wegen die natuurgebieden doorkruisen.*
- *Bij wegveranderingen en de aanleg van nieuwe wegen wordt voorkomen dat er nieuwe knelpunten tussen verkeer en fauna ontstaan.*
- *Gouda brengt in beeld waar dieren (in het wild levende en huisdieren) het risico lopen te verdrinken en neemt maatregelen.*

3. **Slachtoffers door verdrinking in putten en kolken voorkomen**

Jaarlijks komen veel dieren - vooral amfibieën - in putten en kolken terecht waar ze niet meer zelf uit kunnen klimmen. Dit veroorzaakt veel onnodig dierenleed. Amfibievriendelijke hulpmiddelen kunnen dit voorkomen.

Acties

- *Gouda evalueert de resultaten van de pilot die gestart is in 2015 als toezegging aan de Raad. Bij herinrichting van wegen en vervanging van putkleppen worden amfibievriendelijke hulpmiddelen aangebracht waar dit nog niet het geval is.*

4. Slachtoffers als gevolg van foutief schonen of baggeren voorkomen

Bij het schonen of baggeren van wateren moet rekening worden gehouden met de vissen en andere dieren die daarin leven. Baggeren en schonen gebeurt daarom bij voorkeur in september of oktober, maar NOOIT bij te warm weer of te hoge watertemperaturen. Dit is geregeld via de Wet Natuurbescherming en Gedragscodes Gemeentes. De gemeente maakt daartoe afspraken met aannemers.

Acties

- *De gemeente handhaaft de gedragscodes en afspraken met aannemers actief.*

5. Slachtoffers als gevolg van ondoordacht gebruik van glas in gebouwen voorkomen

De gemeente Gouda zorgt ervoor dat er zowel bij particuliere als eigen bouwprojecten diervriendelijk wordt gebouwd. Het convenant 'Klimaatadaptief Bouwen' vormt hierbij het aanknopingspunt. In dit convenant is niet zoveel aandacht voor de effecten van beglazing. Glas is een belangrijke risicofactor voor vogels. Zij zien transparante of reflecterende ramen niet als een obstakel en vliegen er tegenop. Glas kan ook een groene omgeving reflecteren en een visuele groene doorgang suggereren. Dit gevaar wordt door de gemeente beperkt. De checklist Groen Bouwen van Vogelbescherming Nederland is hierin de momenteel nog altijd de meest invloedrijke leidraad.

Acties

- *De gemeente verzorgt een handleiding met preventieve maatregelen die moeten worden genomen bij het bouwen van grootstedelijke voorzieningen en projecten. Hierbij worden bovenstaande richtlijnen gebruikt en de adviezen van de checklist Groen Bouwen van Vogelbescherming Nederland. De gemeente koppelt deze ook aan de afspraken die met projectontwikkelaars worden gemaakt.*

6. Slachtoffers door windmolens voorkomen

Windmolens leveren een zeer belangrijke bijdrage aan de energietransitie. De inpassing dient echter met veel oog voor natuur en dieren te gebeuren. Vooral vleermuizen en vogels kunnen er namelijk hinder van ondervinden. Er zijn meerdere risicofactoren in kaart gebracht, waaronder locatie, weersomstandigheden, voedselaanbod en risicovolle momenten.

Acties

- *Gouda stimuleert de zorgvuldige locatiebepaling van windmolens zoals deze in de Regionale Energie Strategie (RES) zijn afgesproken. De risico's voor vogel- en vleermuisaanvaringen worden geminimaliseerd door deze ter plekke te onderzoeken.*
- *Windmolens worden niet geplaatst in gebieden die op de Nationale windmolenrisicokaart voor vogels van Vogelbescherming Nederland als risicozone zijn aangemerkt.*
  Verder worden beproefde innovaties zoals het zwart maken van een radarblad toegepast zodra nationale wetgeving dat toestaat.

7. Slachtoffers als gevolg van sluizen en gemalen voorkomen

Sommige vissoorten brengen hun leven deels op zee en deels in zoet binnenwater door. In hun trek komen zij obstakels tegen als stuwen, gemalen, sluizen en waterkrachtcentrales. Ze kunnen dan vaak niet verder zwemmen. Daardoor worden paling, zalm, en steur met uitsterven bedreigd.

[quote tussen tekst]
In Europa blijkt in vijftig jaar tijd de populatie trekkende zoetwatervissen met 93% te zijn afgenomen. Dat komt vooral door obstakels zoals dammen en sluizen.
(World Fish Migration Foundation en Wereld Natuur Fonds, 2020).

Acties

- *Gouda bevordert vismigratie en zal bestaande knelpunten op dit punt opheffen. Nieuwe sluizen en andere toepassingen in het water hebben als harde voorwaarde vispasseerbaarheid.*

8. Slachtoffers als gevolg van hengelen voorkomen

De belangen van de sportvisserij en dierenwelzijn zijn tegenstrijdig. Er is lang verondersteld dat vissen geen gevoel hebben. Daarom werden ze ook niet genoemd in dierenwelzijnswetgeving. Wetenschappelijk onderzoek toont echter het tegendeel aan.

[quote tussen tekst]
Vissen hebben alle eigenschappen om prikkels die mensen als pijn ervaren, te ontvangen, en daarop te reageren met een vluchtreactie. Ze zijn zich bewust van hun omgeving en kunnen stress ervaren en lijden.

Het vangen van vissen gaat altijd gepaard met stress, pijn, leed en angst. Bij de sportvisserij kunnen vissen verwondingen oplopen, vooral als er weerhaken worden gebruikt. Dierenwelzijnsorganisaties stellen daarom dat sportvissen in strijd is met dierenwelzijn. In overleg met de hengelsportvereniging moet daarom worden gezocht naar een alternatief voor visserij waarbij men in de natuur kan recreëren en tegelijkertijd kan bijdragen aan natuurwaarden.

Sommige scholen geven hun leerlingen lessen in sportvisserij. Het is van belang dat kinderen van jongs af aan wordt geleerd dat dieren net als mensen levende wezens zijn die pijn kunnen ervaren en dat het opzettelijk pijn doen of verwonden van dieren onethisch is.

Acties

- *De gemeente Gouda beëindigt de pachtovereenkomsten met hengelsportverenigingen per eerstvolgende mogelijkheid. Gouda verpacht daarna niet langer viswater aan hengelsportverenigingen, maar aan organisaties die louter dierenwelzijn en gezondheid van water als doel hebben.*
- *Gouda wijst 'rustgebieden' voor vissen aan.*
- *Gouda zet zich in om ook in recreatieschappen en natuurgebieden waarin de stad een rol speelt, de sportvisserij tegen te gaan.*

- *Gouda gaat in gesprek met scholen die vislessen geven, waarbij de inzet is dat in plaats van de vislessen, les over het welzijn van dieren wordt gegeven.*

9. Slachtoffers als gevolg van jacht voorkomen

In een ecosysteem hebben alle dieren en planten een rol in de voedselketen. Een natuurlijk evenwicht hierin wordt verstoord door dieren van een bepaalde diersoort af te schieten.

Acties

- *Op haar grondgebied staat de gemeente Gouda daarom geen jacht toe. Dit standpunt wordt ook door de vertegenwoordigers van de gemeente te worden uitgedragen, bijvoorbeeld daar waar Gouda lid is van een recreatieschap.*

10. Slachtoffers als gevolg van consumentenvuurwerk voorkomen

Vuurwerk is in Gouda al verboden in groengebieden en rondom een aantal dierengelegenheden, zoals het dierenasiel. Vanuit zowel milieu-, veiligheids- als dierenwelzijnsoogpunt is een verbod op consumentenvuurwerk de beste optie. Vuurwerk veroorzaakt lucht- en bodemvervuiling.

[quote tussen tekst]

De schadelijke stoffen in onverbrande resten van vuurwerk en in de kleine stofdeeltjes, dalen neer en komen in de bodem terecht. Het gaat om schadelijke zware metalen, zoals koper, barium, strontium en antimoon, en in het geval van illegaal vuurwerk mogelijk ook cadmium.

Acties

- *Gouda stelt een vuurwerkverbod in en ondersteunt georganiseerde (vuurwerk)evenementen als alternatief. Deze vinden plaats op locaties die geen gevaren voor mensen en dieren opleveren.*

11. Slachtoffers als gevolg van opgelaten ballonnen, wenslampionnen en plastic confetti voorkomen

Dieren stikken in ballonnen of confetti dat zij voor eten aanzien, en raken verstrikt in de draadjes. Bovendien komen ballonnen en confetti in de ‘plasticsoep’ terecht.

Acties

- *Gouda heeft sinds 2020 een verbod in de APV en dat blijft zo.*

12. Slachtoffers met behulp van diervriendelijk afrasteringen voorkomen

Deugdelijke afrasteringen kunnen dierenleed voorkomen. Iedere diersoort gaat daar op een andere manier mee om. De afrastering moet hierop worden afgestemd en moet de juiste hoogte, kwaliteit en functionaliteit hebben.

Acties

- *De gemeente laat zich bij het aanbrengen van afrasteringen altijd adviseren door de stadsecoloog.*

- *De gemeente zorgt dat er voorlichting beschikbaar is over het belang van diervriendelijke afrastering in tuinen.*

13. Slachtoffers door verkeerde voeding voorkomen

Dieren trekken naar de stad en blijven er, met name, omdat door ons (zwerf)afval er voor hen een voedingsbron voorhanden is. Het weggooien van voedingsmiddelen is niet alleen slecht voor het klimaat of onze landbouwgronden, het is ook vaak slecht voor dieren in de stad. Zij krijgen te vet en verkeerde voeding binnen, met alle gevolgen van dien. Bovendien worden de dieren gezien als plaag, terwijl zij eigenlijk de stad opzoeken voor leefruimte, veiligheid en voedsel.

Acties

- *De gemeente evalueert de 'niet voederen' borden bij het Erasmusplein en op de Martenssingel en stelt een (beter) beleid voor om het voederen van eenden en ganzen te voorkomen.*
- *De gemeente betrekt bij haar voorlichting over het voorkomen van (zwerf)afval ook de gevolgen voor dieren.*

14. Slachtoffers als gevolg van extreme weersomstandigheden voorkomen

Niet alleen mensen ondervinden de gevolgen van klimaatverandering. Ook vrij levende, inheemse dieren kunnen het onder bepaalde weersomstandigheden erg moeilijk hebben in en om de stad. Bij extreme kou is het bijvoorbeeld lastig om aan voedsel te komen. En bij extreme hitte en droogte is gebrek aan water vaak een probleem. De afdeling beheer openbare ruimte kan samenwerken met de dierenbescherming en dierenambulance door wakken open te houden en mee te helpen voederen. Het maken van een gezamenlijk plan voor de aanpak en taakverdeling verdient aanbeveling.

Acties

- *Gouda faciliteert een hulpketen voor dieren in de stad die ingrijpt bij extreme weersomstandigheden.*
- *De gemeente ondersteunt bij de taakverdeling tussen gemeente, dierenbescherming en dierenambulance.*
- *Stadsecologen geven in winterse en zomerse perioden aan wanneer er een regeling voor dieren van kracht moet gaan die hen door de extreme situaties heen helpt.*
- *Gouda roept inwoners op te helpen bij het openhouden van wakken, het aanbieden van water in vogelbaden, het aanbieden van voedsel bij langdurige strenge vorst in de particuliere tuin etc.*

15. Slachtoffers bij overlastsituaties voorkomen

Bij overlastsituaties hanteert Gouda diervriendelijke protocollen, voor de bestrijding van overlastgevende dieren zoals wespen, ratten, stadsduiven en andere dieren. Niet alleen om onnodig lijden te voorkomen, maar ook omdat bijvoorbeeld gifgebruik ook slachtoffers maakt bij predatoren. Gouda is zich ervan bewust dat bedrijven die geld verdienen aan het bestrijden van overlast, geen onafhankelijke adviseurs kunnen zijn.

Acties

- *Gouda stelt diervriendelijke, effectieve protocollen op voor de bestrijding van eventuele overlastgevende dieren, zie hiervoor bijlage 2.*

16. Slachtoffers ondersteunen

Ondanks de maatregelen die de gemeente treft, kan een dier door menselijk toedoen gewond raken, met daarbij behorend lijden, of zelfs sterven. In zo'n geval melden inwoners de vondst van gewonde, zieke of dode wilde dieren. De opvang van zieke en gewonde vrij levende dieren is niet een wettelijke taak zoals bij de opvang van zwerfdieren. De vinder van hulpbehoevende dieren kan (kosteloos) de hulp inroepen van de dierenambulance. Deze biedt eerste hulp en zorgt voor opvang of overdracht aan een ander opvangcentrum of dierenarts. Het uitgangspunt moet altijd zijn dat gerevalideerde dieren weer succesvol kunnen worden teruggebracht in de eigen omgeving en dat de tijd van gevangenschap beperkt blijft. In principe moet ieder dier in nood geholpen worden. De opvangende instantie bepaalt in hoeverre de verzorging van het dier kansen biedt voor overleving en de kwaliteit van leven van het dier.

Acties

- *Gouda regelt de vergoeding van de opvang van gewonde en/of zieke vrij levende dieren en vogels door de dierenambulance met de regio.*
- *Bijen worden met zorg behandeld. Wanneer zij zich in groten getale op ongewenste plekken bevinden waar zij als overlast worden ervaren, wordt een imker verzocht om de zwerm mee te nemen. De gemeente zorgt voor een duidelijke verwijzing naar lokale imkerverenigingen.*